

Централізована бібліотечна система для дорослих м. Миколаєва
Центральна бібліотека ім. М.Л. Кропивницького
Інформаційного-бібліографічний відділ

Державні символи України

Бібліографічний покажчик

Державні символи України : бібліографічний покажчик / Центральна бібліотека ім. М.Л. Кропивницького ; укладачі Н.Л. Артем'єва, І.В. Письменна ; ред. Т.О. Михайловська. – Миколаїв, 2010. – 18 с.

Бібліографічний покажчик „Державні символи України”, підготовлений Центральною бібліотекою ім. М.Л. Кропивницького, включає книги і статті з фондів бібліотеки, які присвячені державній символіці України за 1992-2010 роки та Інтернет-сайти, на яких представлена інформація про державні символи України - герб, прапор та гімн. Окремим розділом представлені сценарії шкільних уроків, виховних заходів та свят за даною тематикою.

В межах розділів матеріал розташовано у алфавіті авторів: спочатку книги, потім статті з періодичних видань.

Видання розраховано на широке коло користувачів.

Укладачі: Артем'єва Н.Л., Письменна І.В.

Редактор: Михайловська Т.О.

Коректор: Холодунькіна Л.І.

Комп'ютерна верстка та дизайн: Артем'єва Н.Л.

Відповідальний за випуск: Тверда Т.В.

ЗМІСТ

ДЕРЖАВНІ СИМВОЛИ УКРАЇНИ: ІСТОРІЯ І СУЧАСНІСТЬ	4
ДЕРЖАВНА СИМВОЛІКА УКРАЇНИ	5
ДЕРЖАВНИЙ ГЕРБ УКРАЇНИ	7
ДЕРЖАВНИЙ ПРАПОР УКРАЇНИ	8
ДЕРЖАВНИЙ ГІМН УКРАЇНИ	9
СЦЕНАРІЇ ШКІЛЬНИХ УРОКІВ, СВЯТ, ВИХОВНИХ ЗАХОДІВ ПРО ДЕРЖАВНІ СИМВОЛИ УКРАЇНИ	10
ДЕРЖАВНА СИМВОЛІКА УКРАЇНИ В ІНТЕРНЕТ	11

ДЕРЖАВНІ СИМВОЛИ УКРАЇНИ: ІСТОРІЯ І СУЧАСНІСТЬ

Україна... Золота і чарівна сторона. Земля рясно увітчана зеленню. Історія мужнього народу, що віками боровся за свою волю, щастя, велика та складна. Вистраждавши, виборовши волю, Україна має нині свої державні символи, які уособлюють її історію, її сутність. Герб, прапор і гімн - основні державні символи України, історія яких сягає глибокої давнини.

Герб України - символ влади, знак держави. Найдавнішим зі знаків, котрий дійшов до наших днів і широко використовується сьогодні, є тризуб. З найдавніших часів тризуб шанується як магічний знак, свого роду оберіг. Важко визначити точно, коли він з'явився на наших землях. Це зображення археологи зустрічали у багатьох пам'ятках культури, датованих першими століттями нашої ери. Він був в ідодий серед народів Сходу і Середземномор'я з найдавніших часів, а на українських землях з II ст н. е. Існує до 30 теорій походження і значення тризуба (сокіл, якір, символ триєдності світу тощо).

У Київській Русі тризуб стає великокнязівським знаком. Його зображення спершу з'являється на печатці Святослава Ігоровича. Згодом він карбується і на срібних монетах великого князя Володимира. Існує багато версій, які пояснюють походження тризуба. Так, вершок скіпетра візантійських монархів увінчувався фігурою подібної форми. Тризуб пов'язують як з релігійною емблематикою, так і з матеріальною сферою життя людини. Очевидно, люди використовували знаряддя, яке нагадувало тризуб. Воно допомагало полювати, ловити рибу, обробляти землю, навіть оборонятися.

Тризуб постійно був уживаний і в побуті українців. Зокрема, його малювали на стінах, дверях чи воротах, під час релігійного свята - Водохреща.

Подолавши довгий, тернистий шлях, лише у 1992 р., після відновлення української державності, Верховна Рада України затвердила зображення золотого тризуба на синьому тлі малим Державним гербом України.

Державний прапор як символ країни є втіленням національної єдності, честі та гідності, традицій державотворення, історії та сьогодення. Під його знаменом ми йшли до проголошення самостійної України, до перемоги. Це прапор миролюбства. Він нагадує наше літо, коли небо над Україною таке синє, як покрови Пречистої Діви, і наші лани - такі золоті, як паски на маминому столі.

В усі віки і в усіх народів державний прапор був однією з найвищих і шанованіших святинь. Прапор символізував єдність земель і племен; він консолідував міста і краї в державу, а духовно й історично близькі етноси - в націю. Під прапором воїни вирушали в похід, з прапором виступали на захист своєї батьківщини, прапор символізував стабільність держави й урочистість тих чи інших всенародних подій, свят, ритуалів.

Серед багатьох спроб тлумачення символіки цих кольорів та порядку їх розташування і в історичній науці, і в народі, утвердилася думка, що синій колір у верхній частині прапора - це колір чистого неба над Україною, а жовтий (золотавий) у нижній частині - це колір стиглої пшениці на безкраїх українських ланах. 23 серпня 2004 року на вшанування багатовікової історії українського державотворення, державної символіки незалежної України та з метою виховання поваги громадян до державних символів України Указом Президента України було встановлено відзначати щорічно, 23 серпня, День Державного прапора України.

До найбільших святинь будь-якого народу належить і **гімн**. Гімн - урочиста пісня. Це ті слова і музика, які змушують кожного з нас підніматися при перших же акордах і з трепетом у душі слухати ту мелодію, яка кличе до світлого і високого. Перша музична символіка нашого народу сягає часів Київської Русі. Тоді роль гімну виконували бойові заклики та пісні, які створювали патріотичний настрій перед битвами.

Більше століття тому поет Павло Чубинський написав вірш «Ще не вмерла Україна». Він покладений на музику Михайлом Вербицьким. Пісня ця сподобалась і припала до душі українцям та невдовзі стала новим Національним гімном української держави.

ДЕРЖАВНА СИМВОЛІКА УКРАЇНИ

Державна символіка – це зовнішня атрибутика країни у формі знаків, символів, кольорів тощо, яка репрезентує національно-державницьку ідею. Основними атрибутами державності є герб, гімн та прапор.

Малий словник історії України

Державними символами України є Державний Прапор України, Державний Герб України і Державний Гімн України.

Опис державних символів України та порядок їх використання встановлюються законом, що приймається не менш як двома третинами від конституційного складу Верховної Ради України

Стаття 20 Конституції України

1. Весь мир: Страны, флаги, гербы : справочное издание. – Минск : Харвест, 2004. – 794 с.
 2. Клейноди України. 3 історії державної і національної символіки : комплект з кольорових художніх сувенірних листівок / упор. Ю.Д. Прилюк ; худ. О.П. Білецький. – К. : Абрис, 1991. – 33 с.
 3. Сергійчук, В.І. Національна символіка України : науково-художня книга : для серед. та старш. шк. віку / В.І. Сергійчук. – К. : Веселка, 1992. – 109 с.
 4. Хорошевский, А.Ю. 100 знаменитых символов Украины / А.Ю. Хорошевский.- Х. : Фолио, 2007. – 511 с. – (100 знаменитых).
- ***
5. Закон України «Про внесення змін до статті 338 Кримінального кодексу України щодо посилення кримінальної відповідальності за наругу над державними символами України» : офіційний текст від 4 червня 2009 року № 1441-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2009. – № 42. – Ст. 632.
 6. Про державні символи України : постанова Верховної Ради України від 3 вересня 1996 р. № 347/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 45. – Ст. 241.
 7. Головченко, В. Державна символіка: використання і захист / В. Головченко // Юридичний вісник України. – 2006. – 6-12 травня. – С. 5.
 8. Головченко, В. Історико-правова генеза державної символіки України / В. Головченко // Віче. – 2009. – № 8. – С. 8-11.
 9. Державні символи України // Шкільна бібліотека. – 2007. – № 12. – С. 83-89.
 10. Державні символи України // Українські традиції та звичаї / упор. А.П. Яреценко. – Х. : Факт, 2008. – С. 7-17.
 11. До питання про українську символіку // Основи національного виховання. Українознавство: історичний, філософсько-релігієзнавчі аспекти : хрестоматія / Й. Сележан. – Чернівці : Книги – ХХІ, 2006. – Лекція 1. – С. 21-48.
 12. Етнорегіональна і національна символіка / А. Пономарьов // Українці : Історико-етнографічна монографія у 2-х кн. Кн.1 / ред. А. Пономарьов. – Опішне : Українське народознавство, 1999. – С. 87-94. : іл. – (Українські етнологічні студії ; вип. 2).
 13. Капелюшний, В. Утвердження державної символіки в роки української революції /

В. Капелюшний // Історія України. – 2004. – № 21/22 (7 червня). – С. 10-19.

14. Національна символіка України // Україна. Повна енциклопедія / упор. В.М. Складенко [та ін.] ; худ. Л.Д. Киркач-Осипова. - Х. : Фоліо, 2007. - 463 с. : іл.

15. Подоляка, В. Державні та народні символи України / В. Подоляка // Шкільна бібліотека. – 2008. – № 6. – С. 53-54.

16. Потапенко, Л.М. Символи України / Л.М. Потапенко // Розкажіть онуку. - 2010. - № 5. – С. 37-39.

17. Символіка України // Україна. Книга фактів : довідкове видання / укладач Н.В. Лістратенко ; ред. С.С. Складенко. – Х. : Книжковий клуб "Клуб Сімейного Дозвілля", 2006. – С. 5-8.

18. Символи України // Моя країна – Україна : історична література / А.В. Сокол, О.М. Конечна ; ред. О.Б. Коваленко. – 2-ге вид. – Чернівці : Деснянська правда, 2006. – Розділ III. – С. 36-45. : іл.

19. Чернописька, А.М. Державна символіка України / А.М. Чернописька // Шкільна бібліотека. – 2007. – № 12. – С. 140-141.

ДЕРЖАВНИЙ ГЕРБ УКРАЇНИ

Великий Державний Герб України встановлюється з урахуванням малого Державного Герба України та герба Війська Запорізького законом, що приймається не менш як двома третинами від конституційного складу Верховної Ради України.

Головним елементом великого Державного Герба України є Знак Княжої Держави Володимира Великого (малий Державний Герб України)

Стаття 20 Конституції України

20. Гречило, А. Герби міст України (XIV - I пол. XX ст.) : науково-популярне видання / А. Гречило, Ю. Савчук, І. Сварник. – К. : Брама, 2001. – 399 с. : іл.

21. Гречило, А. Українська міська геральдика / А. Гречило. - К. ; Л. : Українське геральдичне товариство, 1998. – 192 с. : іл.

22. Реєстр особових гербів Українського геральдичного товариства. Вип. 1. – Львів : Українське геральдичне товариство, 2003. – 20 с. : іл.

23. Реєстр особових гербів Українського геральдичного товариства. Вип. 2. – Львів : Українське геральдичне товариство, 2004. – 20 с. : іл.

24. Реєстр особових гербів Українського геральдичного товариства. Вип. 3. – Львів : Українське геральдичне товариство, 2005. – 20 с. : іл.

25. Реєстр особових гербів Українського геральдичного товариства. Вип. 4. – Львів : Українське геральдичне товариство, 2006. – 20 с. : іл.

26. Про Державний герб України : постанова Верховної Ради України від 19 лютого 1992 р. № 2137-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 40. – Ст. 592.

27. Деякі питання підготовки законопроекту про Державний Герб України : постанова Кабінету Міністрів України від 27 лютого 2008 р. № 338-р. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=338-2008-%F0>, вільний. – Загол. з екрану.

28. Белов, О. Герб України - символ віри й надії / О. Белов // Урядовий кур'єр. – 2007. – 5 квітня. – С. 14.

29. З історії геральдики // Герби міст України = The emblems of Ukrainian Towns : науково-популярне видання / А. Гречило, Ю. Савчук, І. Сварник. – К. : Брама, 2001. – 13-17 с. : іл. – (укр. та англ. мовами).

30. Дмитрієнко, М. Великий герб держави / М. Дмитрієнко, Ю. Савчук // Українська культура і життя. – 2009. – 18-24 вересня. – С. 1, 9.

31. Манько, М. Запоріжці пишуть... великий Герб України : [про запорізький проект Великого Герба України] / М. Манько // Голос України. – 2010. – 2 лютого. – С. 2.

32. Нечипоренко, М. Таємниці княжого герба / М. Нечипоренко // Віче. – 2008. – № 15. – С. 27-29.

33. Шевчук, Ю. Великий Державний герб України буде створено на символіці : [про законопроект "Про Великий Державний герб України"] / Ю. Шевчук // Голос України. – 2009. – 19 вересня. – С. 3.

ДЕРЖАВНИЙ ПРАПОР УКРАЇНИ

Державний Прапор України – стяг із двох рівновеликих горизонтальних смуг синього і жовтого кольорів
Стаття 20 Конституції України

34. Кремптон, У. Прапори : пер. з англ. / У. Кремптон. – К. : Махаон-Україна, 1998. – 32 с. – (Стоп-кадр).

35. Крэмптон, У. Флаги / У. Крэмптон. – М. : Махаон, 1998. – 31 с. : ил. – (Стоп-кадр).

36. Иванов, К.А. Флаги государств мира / К.А. Иванов. – М. : Транспорт, 1971. – 232 с. : цв. ил.

37. Про День Державного Прапора України : указ Президента України від 23 серпня 2004 р. № 987/2004 // Офіційний вісник України. – 2004. – № 35. – С. 42.

38. Про Державний прапор України: постанова Верховної Ради України від 28 січня 1992 р. № 2067-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 19. – Ст. 257.

39. До питання про національний прапор // Шкільна бібліотека. – 2007. – № 7. – С. 11-16.

40. Зоряна, Н. Як найдорожчу святиню бережімо його : 23 серпня – День державного прапора України / Н. Зоряна // Народна армія. – 2008. – 23 серпня. – С. 5.

41. Національному стягу над Хрещатиком – 20 років // Голос України. – 2010. – 24 липня. – С. 1.

42. Рожнятовська, А.О. Кольори, що дають надію : до Дня Державного Прапора України / А.О. Рожнятовська // Календар знаменних і пам'ятних дат. – 2005. – № 3. – С. 68-76.

43. Руднев, К. На прапор - струнко / К. Руднев // Військо України. – 2006. – № 8. – С. 10-11.

44. Філіпчук, Н. Люди скандували: «Пра-пор!» : 3 історії сучасного українського державного прапора та гімну / Н. Філіпчук // Голос України. – 2008. – 29 січня. – С. 9.

ДЕРЖАВНИЙ ГІМН УКРАЇНИ

Державний Гімн України - національний гімн на музику М. Вербицького із словами, затвердженими законом, що приймається не менш як двома третинами в ід конституційного складу Верховної Ради України
Стаття 20 Конституції України

45. Державний гімн України : популярний історичний нарис / В.Н. Балязин [та ін.]. – К. : Музична Україна, 2006. – 56 с.

46. Державний гімн України. Для мішаного хору в супроводі фортепіано Клавір : нотне видання. – К. : Музична Україна., 2003. – 73 с.

47. Закон України «Про Державний гімн України» : офіційний текст від 6 березня 2003 р. № 602-IV // Офіційний вісник України. – 2003. – № 13. – С. 9.

48. Галюк, М. Творець Національного гімну / М. Галюк // Культура і життя. – 2005. - № 3-5 (23 лютого). – С. 1

49. Гімн України : [текст Гімну] // Військо України. – 2010. – № 1. – С. 49.

50. Гриневич, М. Автор українського Гімну / М. Гриневич // Народна армія. – 2009. – 4 березня. – С. 8.

51. Гриценко, Н. "Людей і правду він любив" : життя і творчість Павла Чубинського / Н. Гриценко // Дивослово. – 2009. – № 1. – С. 15-17.

52. Зиль, А. Він сам визволив себе із заслання : до 170-річчя від дня народження Павла Чубинського / А. Зиль // Голос України. – 2009. – 27 січня. – С. 9.

53. Зиль, А. Пошануємо автора гімну України / А. Зиль // Українська культура. – 2008. – № 7. – С. 8-10.

54. Ковальський, В. Останній атрибут держави : Державний Гімн України / В. Ковальський // Юридичний вісник України. – 2007. – 8-14 вересня. – С. 3.

55. Федоренко, В. Життя і творчість автора державного гімну : методичні матеріали / В. Федоренко // Дивослово. – 2009. – № 1. – С. 8-9.

56. Чередниченко, Д. Безсмертне слово поета як основа народної пісні і Державного гімну України / Д. Чередниченко // Народна творчість та етнографія. – 2004. – № 1/2. – С. 18-21.

СЦЕНАРІЇ ШКІЛЬНИХ УРОКІВ, СВЯТ, ВИХОВНИХ ЗАХОДІВ ПРО ДЕРЖАВНІ СИМВОЛИ УКРАЇНИ

57. Свята, традиції, звичаї українського народу : для дітей молодш. та середн.шкільного віку / худ. П. Мірончик, Н. Ель-Маулюд. – Х. : Белкар-книга, 2008. – 80 с. : іл. – (Світ навколо тебе).

58. Чугуєнко, М.В. Моя Україна : ілюстрована енциклопедія для дітей / М.В. Чугуєнко. – Х. : Веста : Ранок, 2006. – 128 с. – (Я пізнаю світ).

59. Бакало, С.П. Українська символіка : свято : [сценарій] / С.П. Бакало // Позакласний час. – 2003. – № 1. – С. 39-43.

60. Бугай, А. Національні символи України : [сценарій виховного заходу] / А. Бугай // Позакласний час. – 2008. – № 7. – С. 13-17.

61. Великоцька, А.П. Державні символи України : [сценарій уроку, присвяченого 10-ій річниці з дня проголошення незалежності України] / А.П. Великоцька, Н.Ф. Іванко // Історія в школі. – 2001. – № 9. – С. 17-19.

62. Веремійчик, І. Виготовлення національної символіки на уроках трудового навчання / І. Веремійчик // Початкова школа. – 2007. – № 8. – С. 42.

63. Влада в Україні. Виховуємо патріотів (Конституцію України вивчай, про Гімн, Герб, Прапор все знай!) : збірка-вкладка // Розкажіть онуку. – 2007. – № 5. – С. 61-100.

64. Грибань, А.В. Україна - моя батьківщина : перший урок в 2-4 класах / А.В. Грибань // Розкажіть онуку. – 2008. – № 8. – С. 18-21.

65. Гушко, Н.А. Нема ціни святині дорогій... [сценарій свята про державні символи України до Дня незалежності] / Н.А. Гушко // Позакласний час. – 2007. – № 6. – С. 9-12.

66. Дергай, І. В. Багатство нашого народу! / І.В. Дергай // Позакласний час. – 2007. – № 6. – С. 41-43.

67. Індриксон, С.Б. Україно, моя Україно! Я для тебе на світі живу: колективне свято / С.Б. Індриксон, Н.І. Кутузова // Розкажіть онуку. – 2008. – № 6. – С. 3-13.

68. Ковальчук, П. Державні символи України / П. Ковальчук // Позакласний час. – 2005. – № 13-14. – С. 39-40.

69. Литвин, Н. Символіка незалежної України : виховна година / Н. Литвин // Позакласний час. – 2005. – № 17. – С. 29-30.

70. Лисенко, Л.О. Народження національного гімну "Ще не вмерла України і слава і воля" : бінарний інтегрований урок, 9 клас / Л.О. Лисенко // Все для вчителя. – 2003. – № 31 (4 листопада). – С. 56-60.

71. Малеванець, В.Н. Україна - моя Батьківщина : усний журнал / В.Н. Малеванець // Розкажіть онуку. – 2008. – № 7. – С. 17-19.

72. Михайлова, Л.Д. Українська держава та її національна символіка : [24 серпня - День Незалежності України] / Л.Д. Михайлова // Позакласний час. – 2009. – № 11/12. – С. 3-11.

73. Овсійчук, М.М. Нема ціни святині дорогій... / М.М. Овсійчук // Позакласний час. – 2004. – № 1/2 (31 січня). – С. 44-46.

74. Панченко, Н. Державні символи України : сценарій / Н. Панченко // Позакласний час. – 2005. – № 17. – С. 25-28.

75. Потапенко, Л.М. Символи України / Л.М. Потапенко // Розкажіть онуку. – 2010. – № 5. – С. 37-39.

76. Плитчук, Л.В. Урочиста пісня трьох братів : бінарний урок-ранок з використанням методології превентивного навчання. 1 клас / Л. В. Плитчук // Розкажіть онуку. – 2008. – № 10. – С. 23-24.

77. Рижова, Т. Роль державних та народних символів України в морально-естетичному вихованні учнів 4 класів на уроках музики / Т. Рижова // Початкова школа. – 2007. – № 8. – С. 36-38.

78. Одинець, І. Слово, що кличе здобути Волю : вивчення Державного Гімну України в середній школі / І. Одинець // Українська література в загальноосвітній школі. – 2005. – № 8. – С. 7-8.

79. Тараненко, Л. Українська національна символіка : бесіди з учнями / Л. Тараненко // Розкажіть онуку. – 2009. – № 15/16. – С. 20-24.

80. Федоренко, В. „Ще не вмерла України ні слава, ні воля” – державний гімн України : урок української літератури в 6 класі / В. Федоренко // Дивослово. – 2009. – № 1. – С. 10-14.

ДЕРЖАВНА СИМВОЛІКА УКРАЇНИ В ІНТЕРНЕТ

81. Конституція України. Розділ 1. Загальні засади. Стаття 20 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/Z960254K.html, вільний. – Загол. з екрану.

82. Державна символіка України [Електронний ресурс] : Матеріали сайту Урядовий портал. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=32027, вільний. – Загол. з екрану.

83. Державні символи України [Електронний ресурс] : Матеріали сайту Українська геральдика. – Режим доступу: <http://uh.ms.km.ua/index.php3? lang=U&id=1437>, вільний. – Загол. з екрану.

84. Державна символіка України [Електронний ресурс]: Матеріали сайту Мандрівка Україною. – Режим доступу: http://travelua.com.ua/istoriya_simvol.htm, вільний. – Загол. з екрану.

85. Національна, державна та військова символіка України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://narodna.pravda.com.ua/history/4a40112b01ef0>, вільний. – Загол. з екрану.

86. Українська державна символіка [Електронний ресурс] : Матеріали сайту Єдина Україна. – Режим доступу: http://diaspora.ukrinform.ua/center_02.shtml, вільний. – Загол. з екрану.

87. Символіка України [Електронний ресурс] : Матеріали блогу Україна – в серці назавжди. – Режим доступу: <http://ukraina308.blox.ua/2009/03/SIMVOLIKA-UKRAYINI.html>, вільний. – Загол. з екрану.

88. Наші символи [Електронний ресурс] : Матеріали сайту Рідна Україна. – Режим доступу: <http://ridnaukraina.com/view.aspx?lang=1&id=130>, вільний. – Загол. з екрану.

Герб України

89. Про Державний герб України [Електронний ресурс] : Постанова Верховної Ради України / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2137-12>, вільний. – Загол. з екрану.

90. Великий Герб – дискусії тривають? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://sd.net.ua/2009/08/31/velikijj_gerb__diskus_trivajut.html, вільний. – Загол. з екрану.

Прапор України

91. Про Державний прапор України [Електронний ресурс] : Постанова Верховної Ради України / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2067-12>, вільний. – Загол. з екрану.

92. Гречило А. Державний прапор України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://miykray.at.ua/index/derzhavnij_prapor_ukrajini/0-29, вільний. – Загол. з екрану.

Гімн України

93. Про Державний Гімн України [Електронний ресурс]: Закон України / Верховна Рада України.- Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=602-15>, вільний. – Загол. з екрану.

94. Гімн України [Електронний ресурс] : Матеріали сайту Урядовий портал. - Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=34056, вільний.- Загол. з екрану.

95. Державний Гімн України у форматі mp3 (500 KB) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/document/34541/ukraine.mp3>, вільний. – Загол. з екрану.

96. Державний Гімн України [Електронний ресурс] : Текст. - Режим доступу : <http://www.ridnaukraina.com/view.aspx?type=news&lang=1&nid=262&id=130>, вільний. – Загол. з екрану. – Мова укр., англ.